

SAVONIA

ammattikorkeakoulu

OPINNÄYTETYÖ - YLEMPI AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

AAC-MENETELMÄT: PUHETTA TUKEVA, KORJAAVA JA TÄYDENTÄVÄ KOMMUNIKOINTI VARHAISKASVATUKSESSA

Kirjallisuuskatsaus

TEKIJÄ Anne Pohjonen

TYKU20SY

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala			
Tutkinto-ohjelma Kuntoutuksen tutkinto-ohjelma			
Työntekijä Anne Pohjonen			
Työn nimi AAC-Menetelmä: Puhetta tukeva, korjaava ja täydentävä kommunikointi, varhaiskasvatuksessa.			
Päiväys	17.2.2023	Sivumäärä/Liitteet	29
Toimeksiantaja Vaasan Varhaiskasvatus/ Alkulan päiväkotii			
Tiivistelmä			
<p>Teen opinnäytetyön Vaasan kaupungin varhaiskasvatukseen, Alkulan päiväkotiin. Tämän kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on tuoda esille AAC-menetelmien hyötyjä lasten kielen kehityksen tukemisessa varhaiskasvatuksessa.</p> <p>Lasten kielen ja kommunikoinnin haasteet ovat lisääntyneet viimeisten vuosien aikana valtakunnallisesti. Varhaiskasvatuksessa tämä näyttäytyy siten, että yleisin syy tehostetun tuen edellytyksiin ovat lasten kielen haasteet ja häiriöt. Varhaiskasvatuksella on monia tärkeitä tehtäviä, joiden tarkoituksena on mahdollistaa kaikkien varhaiskasvatuksessa olevien lasten yhdenvertainen ja kokonaisvaltainen kasvu, kehitys ja oppiminen.</p> <p>AAC-menetelmien on katsottu olevat yksi tehokkaimmista kuntoutuksen menetelmistä, lasten kielen ja kommunikoinnin tukemisessa varhaiskasvatuksessa. AAC-menetelmät ovat puhetta tukevia, täydentäviä ja korvia kommunikaatiomenetelmiä. AAC-menetelmiin kuuluvat mm. tukiviittomat, kuvakommunikaatio, eleilmaisut ja blissikieli. Puhetta korvaavat, täydentävät ja tukevat menetelmät, mahdollistavat sen, että jokainen lapsi kielihaasteistaan huolimatta tulisi kuulluksi, nähdyksi ja ymmärretyksi.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksista voidaan päätellä, että varhaiskasvatuksen kieli ja kommunikaatio haasteet ovat lisääntyneet varhaiskasvatuksessa huomasti viimeisten vuosien aikana. Kieli ja kommunikaatiohaasteiset lapset tarvitsevat entistä enemmän kuntoutusta kielihaasteisiinsa.</p> <p>Varhaiskasvatustilanne ja muut varhaiskasvatusta ohjaavat säädökset edellyttävät, että jokainen lapsi tulee kuulluksi, nähdyksi ja osalliseksi.</p> <p>Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen myötä voidaan todeta, että varhain aloitettu kuntoutus ja AAC-menetelmien hyödyntäminen edes auttavat kielen ja kommunikoinnin kuntoutusta.</p>			
Avainsanat AAC-menetelmät, varhaiskasvatus, kielihaasteet			

Field of Study Social Services, Health and Sports	
Degree Programme Master's Degree Programme in Rehabilitation	
Author Anne Pohjonen	
Title of Thesis AAC Method: Communication that supports, corrects and complements speech in early childhood education.	
Date 17.2.2023	Pages/Appendices 31
Client Organisation Vaasa early childhood education/ Alkula day care centre	
<p>Abstract (NOTE: write/insert all your text in the grey box below, also if you use copy + paste)</p> <p>The aim of this descriptive literature review was to highlight the benefits of AAC methods in supporting children's language development in early childhood education. The thesis was commissioned by early childhood education of city of Vaasa.</p> <p>Children's language and communication challenges have increased nationwide in recent years. In early childhood education, this means that the most common reason for enhanced support is children's language challenges and disorders. The goal of early childhood education is to enable equal and comprehensive growth, development and learning of all children in early childhood education.</p> <p>AAC methods have been, considered to be one of the most effective rehabilitation methods in supporting children's language and communication in early childhood education. AAC methods are communication methods that support, supplement, and replace speech. AAC methods include e.g., support signs, picture communication, gestural expressions, and bliss language. Methods that replace, supplement and support speech make it possible for every child to be heard, seen, and understood, despite their language challenges.</p> <p>From the results of the thesis, can be concluded that the language and communication challenges of early childhood education have increased tremendously in the last few years. Children with language and communication challenges need more rehabilitation for their language challenges. The Early Childhood Education Act and other regulations governing early childhood education require that every child be heard, seen, and involved. With the descriptive literature review, it can be concluded that rehabilitation started early and the utilization of AAC methods help the rehabilitation of language and communication.</p>	
<p>Keywords AAC method, early childhood education, language challenges</p>	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	5
2	VARHAISKASVATUSTA OHJAAVAT SÄÄDÖKSET.....	6
2.1	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	6
2.2	Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma	6
2.3	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	6
2.4	Varhaiskasvatusta ohjaa varhaiskasvatustilaki.....	7
3	KIELI JA KOMMUNIKOINTI.....	8
3.1	Kielitaito ja kommunikointi.....	8
3.2	Käyttäytymishaasteet varhaiskasvatuksessa.....	9
4	AAC-MENETELMÄT	10
4.1	AAC-MENETELMÄT VARHAISKASVATUKSESSA.....	10
4.1.1	Tukiviittomat kielenkehityksen tukena	10
4.1.2	Kuvakommunikaatio kielenkehityksen tukena	11
4.1.3	Eleilmaisuu kielenkehityksen tukena	11
4.1.4	Blisskieli kielenkehityksen tukena	11
5	TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	13
6	TUTKIMUSMENETELMÄNÄ KUVAILEVA KIRJALLISUUSKATSAUS.....	14
6.1	Tutkimusaineiston haku ja valinta	14
6.2	Aineiston analyysi	19
7	TUTKIMUKSEN TULOKSET	21
7.1	Kielihaasteet varhaiskasvatuksessa	21
7.2	Kommunikoinnin tärkeys varhaiskasvatuksessa	21
7.3	AAC-menetelmät varhaiskasvatuksessa	22
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	24
8.1	LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	26
	LÄHTEET	27

1 JOHDANTO

Lasten kielen ja kommunikoinnin haasteet ovat lisääntyneet viimeisten vuosien aikana. Varhaiskasvatuksessa yleisin syy tehostetun tuen edellytyksiin ovat olleet lasten kielen haasteet ja häiriöt. Kielen ja kommunikoinnin haasteisiin vaikuttavat monet eri syyt, yhtenä yleistyneimpänä tekijänä on maahanmuuttajataustaisten lasten määrän lisääntyminen varhaiskasvatuksessa. (Siiskonen, Aro, Ahonen & Ketonen 2014,117.) Kaikki lapset ovat varhaiskasvatuslain myötä oikeutettuja saamaan kieleen tai kulttuuriin katsomatta yhtä laadukasta ja tasavertaista varhaiskasvatustalveta, kuin kuka tahansa varhaiskasvatuksessa oleva lapsi. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3§).

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on löytää toimivat keinot, joilla kieli- ja kommunikointihaasteisten lasten vuorovaikutus toteutuu varhaiskasvatuksessa. (Papunet 2022) Keinojen löytäminen on vaatinut ja tulee vaatimaan kasvattajilta omanlaista uuden tiedon ja taidon opettelua kasvatusyössä. Varhaiskasvatuksen toimintamallia on pyritty muuttamaan mahdollisuuksien mukaan pienryhmätoimintamalliksi, jotta jokainen lapsi saa hänelle kuluva kokonaisvaltaista hoitoa, tukea ja ohjausta varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 3.).

Viimeisten vuosien aikana varhaiskasvatuksessa on hyödynnetty lasten kielen ja kommunikoinnin apuna puhetta tukevia, täydentäviä ja korvaavia menetelmiä eli Augmentative and Alternative Communication (AAC) menetelmiä. (Papunet 2022) Tämän opinnäytetyön tilaajana on Alkulan päiväkotii, jossa aikaisemmin toimin 3–5-vuotiaiden kielihaasteisten lasten ryhmässä varhaiskasvatuksen opettajana. Haluan tämän kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla syventää ymmärrystä AAC-menetelmien hyödyistä. Haluan omalta osaltani olla vaikuttamassa, siihen että jokainen lapsi tulee kuulluksi ja nähdyksi sekä kokevat olevansa osallisia muiden tavoin kielihaasteistaan huolimatta.

2 VARHAISKASVATUSTA OHJAAVAT SÄÄDÖKSET

2.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat valtakunnallinen määräys, joka ohjaa varhaiskasvatustyötä varhaiskasvatustilain edellyttämällä tavalla. Varhaiskasvatussuunnitelma koostuu valtakunnallisesta-, paikallisesta-, ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta. Varhaiskasvatuksella on monia tärkeitä tehtäviä, jonka tarkoituksena on mahdollistaa kaikkien varhaiskasvatuksessa olevien lasten yhdenvertainen ja kokonaisvaltainen kasvu, kehitys ja oppiminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 3.)

Varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena on tuottaa laadukasta varhaiskasvatusta kaikille lapsille heidän äidinkieleensä, kulttuuriin tai taustaan katsomatta. Varhaiskasvatuksen tulee toimia suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti, niin että lapsen hoidon, opetuksen ja kasvatuksen pedagogiikka toteutuu, nämä ovat oikeudellisesti kasvattajia velvoittavia säädöksiä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 3–4.)

2.2 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Jokainen kunta laatii oman paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman, jonka mukaisesti kyseisessä kunnassa varhaiskasvatusta toteutetaan. Paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa, tulee huomioida paikalliset erityispiirteet, pedagogiset painopisteet, asiakaskunta sekä lasten erityisyydet. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma voidaan suunnitella paikallisesti toteutettavaksi, mutta se ei poissulje lain, asetusten tai varhaiskasvatussuunnitelman määäämiä säädöksiä. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on velvoittava, joka ohjaa ja tukee paikallista varhaiskasvatustyötä, varhaiskasvatustilain edellyttämällä tavalla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 4–5.)

Paikallisen varhaiskasvatuksen suunnitteluun voivat osallistua huoltaja ja henkilöstö myös lapsille on annettu mahdollisuus osallistua suunnitelman kehittämisen- ja laatimissuunnitteluun. Varhaiskasvatussuunnitelma tehdään aina yhteistyössä sosiaali- ja terveystilain kanssa. Suunnitelmassa tulee huomioida lapsen kasvun ja kehittymisen katkeamaton polku, joka takaa lapsen kasvun ja oppimisen eheyden varhaiskasvatuksesta aina perusopetukseen saakka. Varhaiskasvatussuunnitelma tulee laatia tarvittaessa sekä suomeksi, ruotsiksi, saameksi tai muulla kielellä lapsen varhaiskasvatusta varten. (Peda.net 2022)

2.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa, vanhemmat täyttävät omalta osalta lapsen varhaiskasvatussuunnitelman esitietolomakkeen. Tutustumiskäynneillä sekä haku ja tuontitilanteissa keskustellaan lapsen hoidon, kasvatuksen sekä kehityksen kannalta tärkeitä asioista, jotka kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Varhaiskasvatuksen henkilöstö havainnoi lasta seuraavien viikkojen ajan, jonka pohjalta lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tehdään yhdessä vanhempien kanssa, tarvittaessa paikalla myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja, jos lapset etu ja tarpeet sitä edellyttävät. Varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa, suunnitelmaan kirjataan lapsen tavoitteet, mielipiteet, toiveet, vahvuudet, mieleinen tekeminen sekä yksilölliset tarpeet. Suunnitelmaan tulee kirjata myös,

lapsen kielelliset, kulttuuriset ja uskomukselliset tiedot. Lapsella on varhaiskasvatustilain määäämä oikeus saada juuri hänen tarpeidensa mukaista opetusta, hoitoa ja tukea. (Varhaiskasvatustsuunnitelman perusteet 2018, 4–7.)

Varhaiskasvatus tulee järjestää siten, miten kunnassa olevien lasten hoitotarve sitä vaatii. Varhaiskasvatus paikkaa tulee tarjota hoitoa tarvitsevalle mahdollisemman läheltä hänen asuinpaikkaansa. Aukioloajat pyritään järjestämään siten että varhaiskasvatus tarve toteutuu toivottujen hoitotarpeiden ja hoitoaikojen mukaisesti. Varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa päiväkotii-, perhepäivä-, vuoropäiväkoti tai avoimena päiväkotihoitomuotona. (Opetushallitus 2022)

2.4 Varhaiskasvatusta ohjaa varhaiskasvatustilaki

Varhaiskasvatuksen tulee olla suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa pääpainona tulee näkyä pedagogiikka. Laki velvoittaa, että varhaiskasvatus edistää lapsen iän ja kehityksen mukaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia sekä tukee lapsen elinikäistä oppimista, mahdollista leikin, liikkumisen, taiteen ja kulttuurin tutustumisen pedagogisin menetelmin. (Varhaiskasvatustsuunnitelman perusteet 2018, 4–7.)

Kaikkien lasten tulee saada yhdenvertaista varhaiskasvatusta, joka edistää yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja takaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa; kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen. (Varhaiskasvatustilaki 540/2018, 3§).

Sosiaali- ja terveysministeriön perhepoliittisen ohjelman tarkoituksena on ylläpitää lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia. Perhepalvelut tukevat lasten hyvinvointia ja kasvatuksia tukemalla huoltajia kasvatustystyössään. Opetus- ja kulttuuriministeriö edellyttää, että lapsi saa varhaiskasvatuksessa laadukasta hoitoa, kasvatuksia sekä opetusta, jotka tukevat kaikkien varhaiskasvatuksessa olevien lasten kasvua, kehitystä ja oppimista. (Sosiaali- ja Terveysministeriö 2022)

3 KIELI JA KOMMUNIKOINTI

3.1 Kielitaito ja kommunikointi

Varhaiskasvatuksessa lasten yleisimmät kielihaasteet johtuvat kielitaidon puutteesta, joka näkyy yleisimmin maahanmuuttajataustaisilla lapsilla. Tavallisimmin kielihaasteet nousevat esille arjen tilanteissa, kun havaitaan että lapsella on vaikeutta ymmärtää annettuja ohjeita. Kun lapsen puhe on vähäistä tai puutteellista on hänen vaikea ryhmytyä ja olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. (Siiskonen & Aro 2014, 117.)

Jansson-Verkasalo, Lindblad, Vastamäki, Eggers & Vanryckeghem (2021, 190.) tekemässä tutkimuksessa nostetaan esiin änkytys. Änkytys on todettu olevan neurofysiologinen eli monesta syystä johtuva puhehäiriö. Siihen on katsottu vaikuttavan perinnöllisyys, aivojen rakenteellisuus ja toiminnallisuus, poikkeavat toiminnanohjaus haasteet sekä koetut puhekokemukset. Änkytys havaitaan varhaislapsuudessa, suurimmalla osalla jo kolmevuotiaan iässä. Noin kuuden vuoden iässä änkytys taasaantuu luonnollisesti tai puheterapian avulla. Lapsi, joka kokee ympäristön painetta puhua ”oikein ja sujuvasti” lisää suorituspainetta ja aiheuttaa puheen änkytystä. On tärkeää, että lapsi ei koe kielteisiä tunteita änkyttäessään, negatiiviset kokemukset vaikuttavat siihen jääkö änkytys pystyväksi vai korjaantuuko se itsestään positiivisten itse varmuutta lisäävien kokemusten myötä.

Punna (2022) artikkelissaan esille lapsen puhumattomuuden, joka on monitekijäinen häiriö, johon vaikuttavat lapsen geneettinen kehitys, temperamentti ja ympäristötekijöiden yhteisvaikutukset. Uuden tautiluokitus määritelmän mukaan, valikoiva puhumattomuus määritellään ahdistuneisuushäiriöksi. Valikoiva puhumattomuus on poikkeavaan käyttäytymismuotoon kuuluva ilmiö. Lapsi, joka on oppinut puhumaan ikätason mukaisesti, on johdonmukaisesti puhumatta tietyissä tilanteissa. On tutkittu, että valikoiva puhumattomuus alkaa noin viiden vuoden iässä, mutta se havaitaan konkreettisesti usein vasta esikoulun tai koulun alkaessa, noin 6–9 vuoden iässä. Kun lapsi on ollut tietyissä tilanteissa puhumaton yli neljä viikkoa, ryhdytään selvittämään puhumattomuutta. Varhainen tunnistaminen ja hoidon aloitus voivat ehkäistä oirekuvan pitkittymistä ja komplisoitumista.

Yliherva, Rantala, Vakkila, Ebeling, Gissler, Parviainen, Moilanen (2022,17–18.) tuottamassa artikkelissa kuvataan autismikirjon häiriöiden lisääntymistä. Autismikirjo on nimensä mukaisesti laaja-alainen, joka kuvaa vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin vaikeutta sekä toimintakyvyn haasteita. Salmenlinna (2023,14.) kuvaa väitöskirjassaan lasten korjaustilanteita. On tärkeää, että kielihaasteisten lasten parissa huomioidaan puheen selkeys ja puhesykli, näin voidaan välttää korjaustilanteet ja näin toteutuu keskeytymätön dialogi.

Varhaiskasvatuksessa siirtymätilanteissa usein nähdään, jos lapsella on puutteita ymmärryksessä. Siirtymätilanteet kuten pukeutuminen ja ruokailut sekä aamupiirituokioidet, ovat tilanteita, joissa kielelliset taidot ja niiden puutteet esiintyvät parhaiten. Näissä tilanteissa havainnoidaan miten lapsi käyttää kieltä, kuinka hän ohjeistuksen ymmärtää ja miten hän kykenee toimimaan vuorovaikutustilanteissa muiden kanssa. Lapsi, jolla on kielellisiä haasteita, viihtyy pääasiassa itsekseen, mutta jos hän osallistuu muiden kanssa leikkiin, on se havainnoinnin kannalta yksi parhaimmista tilanteista.

Havainnoidessa lasta kiinnitetään huomiota vähäiseen puheen tuottamiseen tai puhumattomuuteen, havainnoidessa seurataan myös artikulaatiota, puheen rytmitystä, änkytystä sekä puheen rakennetta. (Siiskonen & Aro 2014, 117.) Nämä lapset tarvitsevat entistä enemmän huomiota, tukea ja ohjausta sekä kuva-apua kommunikoinnin ja arjen sujuvuuden tueksi. (Papunet 2022)

3.2 Käyttäytymishaasteet varhaiskasvatuksessa

Kun lapselta puuttuu yhteinen kieli muiden kanssa, sosioemotionaalisten taitojen kehittyminen on tällöin vaikeaa. Sosioemotionaalisiin taitoihin luokitellaan kuuluvaksi sosiaaliset-, tunne- ja itsesäätelytaidot, jotka kehittyvät vuorovaikutussuhteissa muiden ihmisten parissa. (Ahonen 2017, 17.) Lapset, joilla on vaikeutta kommunikoida muiden kanssa ja joilla on kielellisiä haasteita, saattavat turhautua ja käytös tästä syystä muuttua ongelmakäyttäytymiseksi. Puhe ja ymmärrettävä kieli ovat tärkeä keino, jolla lapsi viestittää ja ottaa vastaan viestejä ja on näin vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Kielen avulla lapsi kykenee ajattelemaan, havaitsemaan, tuntemaan ja tietämään. (Nurmi-laakso & Välimäki 2011, 5.)

Kun lapsella on riittävät taidot kommunikoida muiden kanssa, mahdollistaa se kanssakäymisen leikkitovereiden ja kasvattajien välillä. Kun lasten välillä on ymmärrettävää kommunikointia, myös leikki monipuolistuu lasten välillä. Lasten välillä tulee olla empatiakykyä, niin että lapset havainnoivat toistensa tunteita, ajatuksia ja aikomuksia. Lapset, jotka omaavat hyvät sosiaaliset taidot, ystävystyvät helpommin muiden lasten kanssa ja osaavat ylläpitää leikki-, ja ryhmätilanteita hyvin. (Keltikangas-Järvinen 2012, 49–50.)

4 AAC-MENETELMÄT

4.1 AAC-MENETELMÄT VARHAISKASVATUKSESSA

AAC-menetelmät ovat puhetta tukevaa, täydentävää ja korvaavaa kommunikaatiota. AAC-menetelmiin luokitellaan kuuluvaksi tukiviittomat, kuvakommunikaatio, eleilmaisut sekä blisskieli. Puhetta korvaavat, täydentävät ja tukevat menetelmät, mahdollistavat sen, että jokainen lapsi kieli haasteistaan huolimatta tulisi kuulluksi, nähdyksi ja ymmärretyksi. (Huuhtanen 2011, 15). AAC-menetelmien avulla pyritään, siihen että lapsi kokee olevansa tasa-arvoinen ja kommunikointi olisi mutkatonta ja luonteva osa lapsen elämää. (Merikoski & Pihlaja 2018).

Kielelliset taidot kehittyvät, kun oppimisympäristö on kielirikasta ja vuorovaikutteista. On tärkeää, että lasta kannustetaan kielenkäyttöön erilaisissa vuorovaikutustilanteissa (Opetushallitus 2022.) Kasvattajalla on tärkeä rooli toimiessaan kielihaasteisen lapsen kehityksen tukijana. Kasvattajan tulee ymmärtää lasta ja auttaa lasta ymmärtämään. Tämä toteutuu, kun lapsen kasvuympäristö on kielirikasta, vuorovaikutustilanteen ovat luontevia, ilmapiiri on hyvä ja turvallinen. (Hakamo, 2011, 9.) Lapsi oppii parhaiten kieltä päivittäisten vuorovaikutustilanteiden myötä. Kun ryhmä on pieni, jokaisella on aikaa ja mahdollisuuksia olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Kun lapsi leikkii tai pelaa yhdessä aikuisten ja muiden lasten kanssa, hänen kielelliset taitonsa vahvistuvat. (Lyytinen, 2014, 66–67.) Varhaiskasvatuksessa hyödynnetään AAC-menetelmiä, joista varsinkin kuvia käytetään kommunikoinnin tukena. Kuvia hyödynnetään osana puhuttua kieltä, havainnollistamaan puhutua sekä viemään asiaa kuvan avulla lapsen ymmärrykseen. Kun kuvia hyödynnetään päivittäin johdonmukaisesti useina toistoina, kasvaa lapsella ymmärrys kuvan ja puhutun kielen yhteydestä ja toiminnasta.

4.1.1 Tukiviittomat kielenkehityksen tukena

Suomessa tukiviittomia on käytetty vuosikymmenien ajan lasten kielen kehityksen tukena (Merikoski & Pihlaja 2018). Tukiviittomien avulla tuodaan lauseen avainsanat mukaan puheen rinnalle, puhutun kielen mukaisessa syklistä täydentämään puhutun kielen lausetta. Tukiviittomien ja puhutun kielen yhdistelmässä tulee muistaa rauhallinen ja selkeä puherytmi, näin helpotetaan lauseen ymmärtämistä ja lauserakenne yksinkertaistuu. Puhujan on hyvä korostaa ja selkeyttää puhettaan, varsinkin niitä sanoja lauseessa, joita hän on tuki viittomassa. (Huuhtanen 2011, 28.) Kommunikointi tukiviittomien avulla on tehokasta ja käytettävissä ajasta ja paikasta riippumatta, se on aina käytettävissä ilman ylimääräisten apuvälineiden käyttöä ja niiden saatavuutta (Huuhtanen 2011, 15).

Tukiviittomat ovat näköaistin kautta toteutuvaa viestintään, viittomat sopivat pääasiassa henkilöille, joilla ei ole näön ja tilan hahmottamisessa tai käden motoriikassa sellaisia haasteita kuin auditiivisen eli kuullun tiedon käsittelyssä tai puheen motorisessa säätelyssä. Henkilö, joka tarvitsee kommunikoinnin tueksi tukiviittomia, saa ohjeistusta puheterapeutilta, kuten myös hänen perheensä. Jotta tukiviittomat kasvavat henkilön luonnolliseksi ilmaisukeinoksi tulee avainasemassa olevien henkilöiden myös saada tukiviittoma opastusta, jotta kommunikointi olisi sujuvaa ja luonnollinen osa arkea.

(Papunet 2023). Kun tukiviittoma saadaan luontevaksi osaksi arkea, voidaan viittomia käyttää lorujen, laulujen, satujen ja riimitelyjen rinnalla, kuten myös leikkien ja pelien yhteydessä. Tukiviittomat helpottavat ymmärtämistä ja auttavat ennakoimaan tulevia tilanteita. Lasten on helpompi sisäistää ohjeet tukiviittomien avulla ja heidän tarkkaavaisuutensa kehittyy. (Merikoski & Pihlaja 2018.)

4.1.2 Kuvakommunikaatio kielenkehityksen tukena

Kuvakommunikaatio on puhetta tukeva ja korvaava kommunikointikeino, jonka avulla voidaan korvata, täydentää ja kehittää monipuolisesti lapsen kieltä. Kuvien avulla voidaan auttaa lasta ilmaisemaan itseään ja ymmärtämään muita ihmisiä. (Siiskonen, Aro, Ahonen & Ketonen 2014, 206.) Kuvat ovat varhaiskasvatuksessa käytössä ymmärryksen tukena erilaisissa tilanteissa. Päiväkodissa kuvitetaan myös ympäristöä kuten esineitä ja asioita, jonka avulla selkeytetään toimintoja, paikkaa, aikaa ja esineiden käyttötarkoituksia. (Ketonen, Launonen, Ikonen, Salmi, Palmroth, Röman & Mattinen 2014, 208).

Kuvakommunikaatiossa käytetään kuvia puheen tukena. Tarkoituksena on havainnollistaa puheen sisältöä, kun kirjoitettua tai puhuttua kieltä on vaikea sisäistää. Varhaiskasvatuksessa hyödynnetään pääsääntöisesti kuvakommunikaatiota puhutun kielen rinnalla. Kuvat toimivat varhaiskasvatuksessa ohjeiden selkeyttäjinä, lapsen on helpompi seurata ja sisäistää kuvitettu viesti. Kuvat auttavat lasta hahmottamaan tulevia toimia ja tapahtumia sekä helpottavat siirtymätilanteita. (Ketonen ym. 2014, 207.)

4.1.3 Eleilmaisuus kielenkehityksen tukena

Eleilmaisuksi mielletään sanattomat eleet, ilmeet, kehon olemukset ja asennot sekä sormella osoittamiset ja silmien räpyttelyt jne. Eleilmaisuksena käytetään sanallisen puheen täydentämiseksi, havainnollistamiseksi sekä puheen korvaamiseksi. Ihmiset käyttävät päivittäin eleilmaisuksia se on sanallista puhetta nopeampi tapa kommunikoida. (Huuhtanen 2011, 27.)

Eleilmaisuus kuten eleet, ilmeet sekä kosketus ovat luonnollinen osa ihmisten välistä vuorovaikutusta, se on luonteva ja automaattinen sekä usein tiedostamaton tapa reagoida ja viestittää toiselle sanomaa, toki eleilmaisuksia voidaan käyttää suunnitellusti, kun halutaan ilmaista ja korostaa viestiä toiselle. Eleiden, ilmeiden ja kosketuksen merkitys on tärkeä osa viestintää, kun puhekyky tai puhutun kielen ymmärtäminen on puutteellista. (Papunet 2023)

4.1.4 Blisskieli kielenkehityksen tukena

Blisskieli on AAC-menetelmistä vanhin puhetta tukevaa, täydentävää ja korvaavaa kommunikaatiota. Se on kansainvälinen kieli, jonka on kehittänyt matemaatikko Charles Bliss jo 1940-luvulla. Blisskieli on graafinen kieli, jossa käsitteet ja kieliopilliset muodot ilmaistaan bliss-symboleilla. Kansainvälisen blisskomitean Blissymbolics Communication International (BCI) tehtävänä on, kehittää ja suunnitella uusia kansainvälisiä bliss-symboleja. (Papunet 2023)

Blisskieltä käytetään puhetta tukevana ja korvaavana kommunikaatiomenetelmänä henkilöiden kanssa, jotka eivät ole kykeneväisiä tuottamaan puhetta, käyttämään viittomia tai joille

kuvakommunikaatio on liian haasteellista. Symbolit muodostuvat graffitista geometrisista kuvioista, kuten kaarista ja pisteistä. Symbolit ovat väriltään mustia, jonka tausta väri määrittää, mikä sanaluokka on kyseessä. Kommunikoivissa symbolit asetetaan kommunikointitauluun tietyllä tavalla, niiden muodon, koon ja sijainnin mukaan ja näin muodostuu lause, joka halutaan viestittää eteenpäin. (Huuhtanen 2011, 73.)

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on nostaa esille AAC-menetelmien merkitystä varhaiskasvatuksessa sekä antaa ymmärrystä, miten nämä toimivat kieli- ja kommunikaatiohaasteisten lasten kielen oppimisen tukena. Opinnäytetyön tavoitteena on kirjallisuuskosteesta saadun tiedon avulla, kehittää AAC-menetelmien käyttöä entisestään varhaiskasvatuksen toiminnassa ja hyödyntää menetelmiä aktiivisemmin puhutun kielen tukena.

Kirjallisuuskatsausta ohjaavat tutkimuskysymykseni on:

Miten kielihaasteet näkyvät varhaiskasvatuksen vuorovaikutuksessa?

Miten kuntoutus ja AAC-menetelmät näkyvät varhaiskasvatuksessa?

6 TUTKIMUSMENETELMÄNÄ KUVAILEVA KIRJALLISUUSKATSAUS

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on menetelmä, jonka avulla voidaan koota aiemmin tutkittua tietoa yhteen. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen kautta voidaan saavuttaa uusi tai erilainen näkökulma tutkittavaan aiheeseen. (Kangasniemi, Utriainen, Ahonen, Pietilä, Jääskeläinen & Liikanen, 2013, 298.) Kuvaileva kirjallisuuskatsaus lähtee liikkeelle tutkimuskysymysten muodostamisesta, aineiston keräämisestä, aineiston kuvailusta, päättyen tulosten tarkasteluun. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen olennaisin piirre on aineistolähtöisyys, jossa tarkastellaan jo tutkittua tietoa. Kirjallisuuskatsausta ei kuitenkaan tule analysoida jo tutkitun tiedon koosteeksi, vaan jo tutkitun tiedon avulla voidaan kriittisesti analysoida uutta ja tehdä kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla uusia pohdintoja ja johtopäätöksiä. (Kananen 2017, 40.)

Tutkijan oma motivaatio tutkittavaan aiheeseen on olennainen osa tutkimusprosessia ja sen loppuun viemisessä. Tutkijan omat ennako-oletuksen ohjaavat tutkimusprosessia, mutta ne eivät saa vaikuttaa tutkimukseen, vaan uutta saatua tietoa tulee tutkia objektiivisesti. Kuvailevassa kirjallisuus katsauksessa saatuja tuloksia ei tule ennakoida, sillä se voivat tuottaa vääristynyttä tietoa tutkimus tuloksiin. (Niela-Vilén & Hamari 2016, 24–25.)

Opinnäytetyön aloituksessa tuli muodostaa tutkimuskysymykset, joihin etsitään vastausta aineiston haun, valinnan, jäsentämisen ja lopuksi tutkimustulosten tarkastelulla. Tutkimuskysymykset kulkevat koko prosessin ajan ja ohjaavat tutkimustulosten syvällistä tarkastelua. Kuvailevassa tutkimuksessa etsitään jo tutkitusta tiedoista keskeisiä tutkimukseen liittyvistä ilmiöitä ja mielenkiinnostavia aiheeseen liittyviä piirteitä ja huomioita. (Kananen 2017, 35–36.)

Laadullisessa tutkimuksessa ei keskitytä tilastollisiin tietoihin kuten määrällisessä tutkimuksessa. Laadullinen tutkimus keskittyy tutkimuksessa esille nouseviin asioihin, kuten siihen, miten jokin asia koetaan ja nähdään realimaalimassa. Tutkimuksen olennainen tekijä on, että analyysia tutkittavasta tehdään koko tutkimusprosessin ajan, tämä ohjaa prosessia ja tiedonhakua koko matkan ajan. Tästä johtuen aineiston määrää ei voida ennakoida etukäteen vaan aineistoa kertyy sen mukaan mitä tutkija haluaa ja kokee tarvitsevansa laadullisen tutkimuksen tekoon. (Kananen 2017, 35–36.) Kirjallisuuskatsauksessa kerätään tietoa jo olemassa olevasta tutkimustiedosta. Kirjallisuuskatsauksessa etsitään tietoa tutkimuskysymykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2014, 123.) Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa tulee aluksi muodostaa tutkimuskysymykset, tämän jälkeen tutustutaan aineistoon. Aineistoa ja tutkimus tuloksia tarkastellaan tutkimuskysymyksen pohjalta (Kangasniemi yms. 2013,293.)

6.1 Tutkimusaineiston haku ja valinta

Tiedonhaun aloitin syksyllä 2022. Käyttämäni tietokannat olivat; Medic, Arto, Ebscohost-yhdistelmä haku, Cinahl Complete, ERIC, SocIndex. Tiedonhaussa hyödynsin myös perinteistä tiedonhakua, tutustuen erilaisiin tutkimuksiin, artikkeleihin sekä julkaisuihin. Tiedonhaku sanoina käytin.

Medic: kielihaasteet*kommunikointi*puhehäiriöt*maahanmuuttaja*AND*laps*last*kuntoutus*AND laps*last*kieli*kommunikointi*AND laps*last. Arto: kommunikoinnin apuvälineet, kielitietoisuus,

änkytys, osallisuus, autismikirjo, yhteistoimijuus. Edscohost: AAC* augmentative and alternative communication*

Tutkimusaineistona käytin tieteellisiä vertaisarvioituja tutkimuksia, jotka antoivat mahdollisimman laajaa tietoa omiin tutkimuskysymyksiini. Asetin aineiston haussa tarkat kriteerit, jotta tutkimus aineisto palvelisi tutkimuskysymyksiäni riittävän kattavasti ja olisivat tämän päivän standardin mukaisia eli uutta tämän päivän tietoa kyseisestä aiheesta. Kangasniemi yms. (2013) mukaan aineistoa valitaan ja haetaan sekä analysoidaan pitkin koko tutkimusprosessia. Aineiston valinta on jatkuvaa reflektointia tutkimuskysymysten ja saadun aineiston välillä. Jokainen saatu aineisto jäsentää, täsmentää, avaa ja kritisoi tutkimuskysymystä ja näin saada tutkimukseen uusia näkökulmia. (Kangasniemi ym. 2013, 295–296.) Tutkimuksessa tiedonhaku on luotettavuuden kannalta keskeisin vaihe. Virheellinen tieto johtaa väriin tuloksiin. On tärkeää, että tiedon haussa käytetään oikeita aihetta kuvaavia käsitteitä ja hakulauseita, jotta saatu tieto kuvailisi tutkimuskysymystä sen toivomalla tavalla. (Niela-Vilén & Hamari 2016, 25–27.)

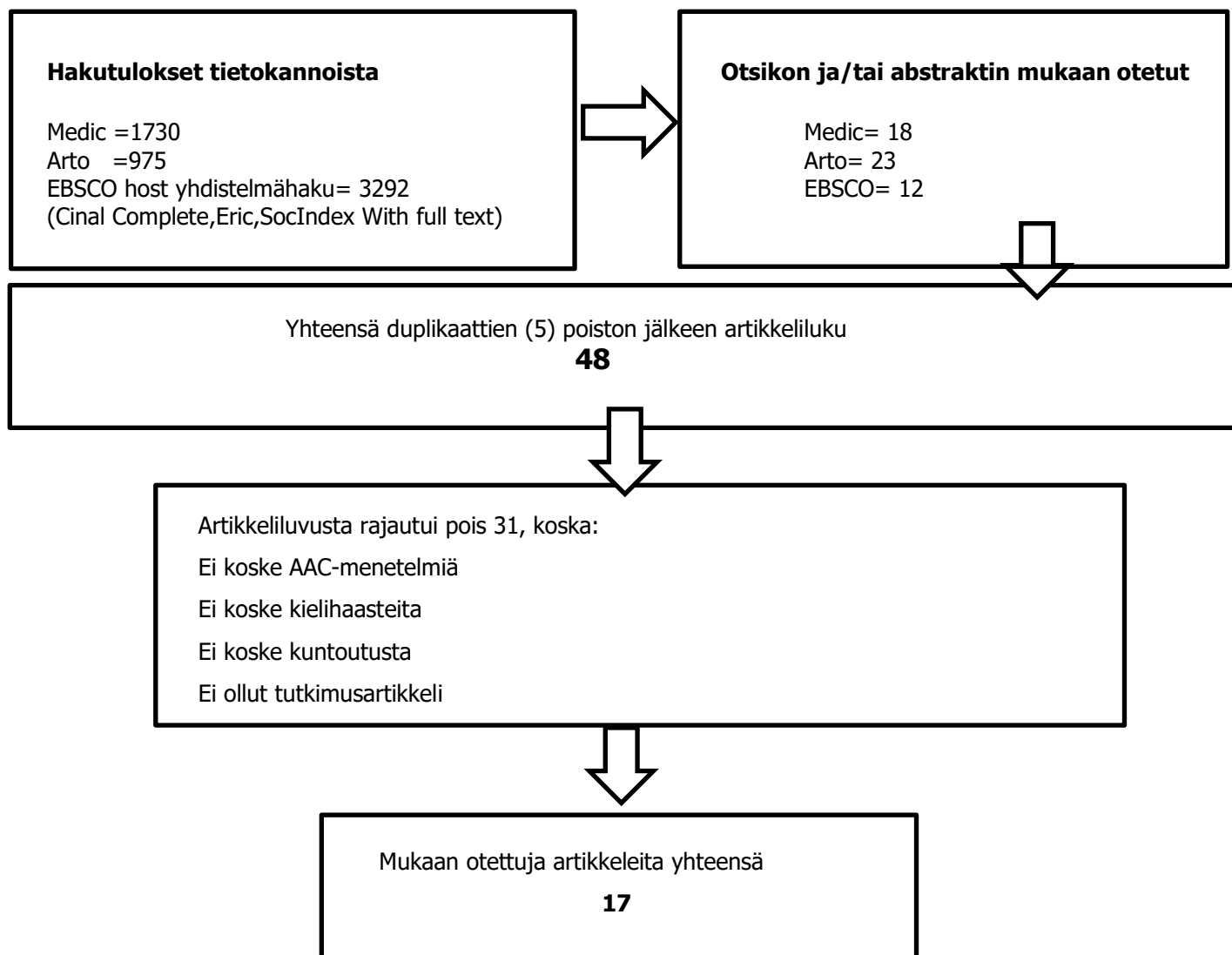
Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tiedonhakuprosessissa keskeisintä on, laatia sisäänotto- ja poissulku kriteerit, näin saadaan relevanttista tutkimustietoa tutkittavaan aiheeseen. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit on esitelty taulukossa 1. Tutkimusaineiston tuli olla uutta tietoa, joten aineiston tuli olla julkaistu 2012–2023 ajanjaksolta. Aineisto määriteltiin olevan joko suomen- tai englanninkielistä tutkimustietoa, mutta myös englanninkielisen aineiston tuli liittyä suomalaiseen varhaiskasvatukseen. Aineiston tuli lisäksi olla joko artikkeleita, väitöskirjoja tai muutoin tutkimuskysymykseen vastaavia tieteellisiä julkaisuja.

SISÄÄNOTTOKRITEERI	POISSULKUKRITEERI
Julkaistu vuosina 2012–2023	Julkaistu ennen vuotta 2012
Tieteelliset tutkimukset	Ei tieteelliset tutkimukset
Sisällön perusteella	Sisältö ei vastannut
Aihe liittyy suomalaiseen varhaiskasvatukseen.	Ei liity suomalaiseen varhaiskasvatukseen.
Suomen- tai englanninkielinen materiaali.	Kielenä jokin muu kuin suomi tai englanti.
Saatavuus	Ei saatavilla
Maksuton	Maksullinen

TAULUKKO 1. Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteeri

Käyttämäni tietokannat olivat; Medic, Arto, Ebscohost-yhdistelmähaku, Cinal Complete, ERIC, SocIndex. Tiedonhaussa hyödynsin myös perinteistä tiedonhakua, tutustuen erilaisiin tutkimuksiin, artikkeleihin sekä julkaisuihin. Alla kuvio 1. Tiedohaku prosessista.

KUVIO 1. Hakutulokset tietokannoista

Tutkimusten tietokannoista saatiin 5997 hakutulosta, joista otsikon ja abstraktien mukaan saatiin 53 tutkimusta, joista duplikaatteja oli viisi. Tutkimukset läpi luettiin, ne tutkimukset, jotka eivät sisällön perusteella soveltuneet tutkimusaiheeseen, hylättiin. Lopulliseen tutkimukseen päätyi 17 tieteellistä artikkelia. Alla taulukossa 2. tuodaan esille artikkelin kirjoittaja/t, vuosi, tietokanta, aihe, käytetty menetelmä, kohderyhmä sekä tutkimuksen keskeiset tulokset.

Kirjoittaja Vuosi Tietokanta	Aihe	Menetelmä	Kohderyhmä	Keskeiset tulokset
Heinijoki Hennariikka, Lautamo Tiina, Vuoskoski Pirjo 2022 Artikkeli Arto	Käsityksiä yhteistoimijuu- desta varhais- kasvatuksen toimintaympä- ristössä	Yksilöhaastattelu	Kymmenen henki- löö 28-50vuotiaita	Tutkimus osoittaa, että kuntoutusta ja yhteistoi- mijuutta tulee lisättävä, jotta kuntoutuksessa päästään yhteistä pää- määrää kohti.
Paavola Satu, Lukkari Eerika, Laakso Minna Saalasti Satu 2021 Artikkeli Medic	Lasten kielelli- sen ymmärtä- misen arviointi ja harjoittami- nen virtuaa- liympäristössä	Virtuaalinen Pilottitutkimus	Kahdeksan 4–10- vuotiasta lasta	Tutkimus osoittaa, että virtuaalitodellisuuden kaltaisella teknologialla on annettavaa puheen ymmärtämisen arvioin- tiin ja kuntoutukseen.
Salmenlinna Inkeri 2020 Väitöskirja Medic	Kielihäiriöisten lasten korjaus- aloitteet puhe- terapia- ja leik- kivuorovaiku- tuksessa.	Litteroitu video- aineisto	Kuusi 5–8-vuoti- asta lasta	Tutkimus osoittaa, että lasten korjausaloitteet kohdistuvat enimmäk- seen kasvattajan puhee- seen, siksi kasvattajan tulisi huomioida puhekie- lessään mitä käsitteitä käyttäen voisi asian esit- tää niin että lapsen ei tarvitsisi tehdä korjaavia kysymyksiä.
Hanline Mary Frances, Dennis Lindsa, Warren Amy W. 2018. Artikkeli ERIC	The Outcomes of Professional Development on AAC Use in Preschool Classrooms.	Laadullinen tutkimus	17 opettajaa 32-63 vuotiaita	Tutkimus osoittaa, että viestintä taidot kuten suullinen ilmaisu, luku- taito ja vuorovaikutus kehittyvät sekä haastava käyttäytyminen lieventyy AAC menetelmiä hyö- dyntämällä.
Yliherva Anneli, Rantala Leena, Vakkila Ella, Ebeling Hanna, Gissler Mika, Parviainen Tarja, Moilanen Irma 2022. Artikkeli Arto	Autismikirjon häiriön var- haiskuntoutu- ksen toteutumi- nen ja toimi- vuus suomessa – kysely van- hemmille	Kyselylomake vanhemmille	Kyselyyn vastasi 41 vanhempaa.	Tutkimus osoittaa, että vanhemmat ovat varsin tyytyväisiä lapsen saa- maan kuntoutukseen
Koivula Merja 2021 Artikkeli Medic	Kieli ja osalli- suus S2 lasten leikissä	Videohavaintoi- neisto	Lapsiryhmän 4–6-vuotiaat lap- set	Tutkimus osoitti, että leikillä on suuri merkitys S2 lasten kielen kehityk- sessä.
Honko Mari, Mustonen Sanna 2020 Artikkeli Arto	Miten monikie- lisyys ja kieli- tietoiset toi- mintatavat koetaan var- haiskasvatuk- sessa?	Verkkokysely	Varhaiskasvattajat 86 kpl	Varhaiskasvattajat koke- vat monikielisuuden haasteena, kun yhteistä kieltä ei ole lapsen eikä huoltajien välillä.

Jolma Mirjami, Koivu-Jolma Mikko, Sa- rajuuri Anne, Vanhala Raija 2022 Artikkeli Medic	Maahanmuut- tajien lapsilla on Suomessa paljon vaikeita autismikirjon häiriöitä	Tilastotutkimus	3–6-vuotiaat maa- hanmuuttajalap- set 455 kpl	Tutkimus osoittaa, että autismikirjon diagnoo- seja on todettu eniten maahanmuuttajataustai- sillalapsilla.
Punna Terhi 2022 Artikkeli Medic	Kun lapsi pu- huu vain ko- tona: valikoi- van puhumat- tomuuden hoito	Kyselylomake https://www- laakarilehti- fi.ezproxy.savo- nia.fi/lehdet/15- 16-2022/kun- lapsi-puhuu- vain-kotona-vali- koivan-puhu- mattomuuden- hoito/ Medic	Puhumattomien lasten vanhemmat ja opettajat	Tutkimus osoittaa, että puhumattomuus liittyisi sosiaalisiin pelko ja suo- rituspaineeseen.
Koivula Merja 2021 Artikkeli medic	Kieli ja Osalli- suus S2 lei- kissä	Videohavaintoi- neisto	Varhaiskasvatuk- sen 4–6-vuotiai- den ryhmä, jossa osa lapsista S2(suomi toisena kielenä) lapsia.	Tutkimus osoittaa, että, erityisesti roolileikki ja siinä tapahtuva kuvit- telu, leikkitalanteen luo- minen kielen avulla, leikin tapahtu- mista ja etenemisestä sekä leikkirooleista neu- vottelu sekä erilaisten kielellisten symbolien käyttö ovat niitä leikin piirteitä, jotka tukevat kielen kehitystä
Tigerstedt Helena, Paavilainen Elisa, Lindevall Pia 2022 Artikkeli Medic	ICF lasten kun- toutuksessa. Kuntoutusta kehittämässä	Tutkimuksellinen kehittämishanke Kyselylomake	58 varhaiskasva- tuksen työntekijää	Tutkimus käynnisti mo- niammatillisen kuntou- tusryhmän, joka tekee yhteistyötä lasten kun- toutuksen parissa yhteis- työssä moniammatillisen työryhmän kanssa lisä- ten yhdessä lasten kun- toutusta.
Elizabeth M. Leather- mana and Jane R. Wegnera 2021 Artikkeli CINAL Ultimate	Augmentative and Alternative Communica- tion in the Classroom: Teacher Prac- tices and Ex- periences	Haastattelu	Yhdeksän luokan opettajaa	Tutkimus osoitti, että AAC menetelmä lisää opettajien ja oppilaiden välistä yhteistoimintaa.

Sevón Eija, Hautala Paula, Hautakangas Merja, Ranta Minna, Merjovaara Olli, Mustola Marleena, Alasuutari Maarit 2021 Artikkeli Arto	Lasten osallisuuden jännitteet varhaiskasvatuksessa	Yksilö ja ryhmähaastattelu	16 henkilöä 20–60-vuotiaita	Tutkimuksen kautta haluttiin tietään, kuinka hyvin lapsen oikeudet on kasvattajilla tiedossa. Tutkimustulokset osoittivat, että kaikilla ei ollut riittävästi tietoa lasten oikeuksista tulla kuuluksi.
Ylikörkkö Enni-Mari 2022 Artikkeli Arto	Lapsen osallisuuden tilan muotoutuminen lapsen ja opettajan välissä kohtauksissa	Videoaineisto ja tutkimuspäiväkirja	Pienten lasten oppimisympäristö	Tutkimus osoittaa varhaiskasvatuksen opettajan roolin olevan merkittävä pienten lasten osallisuudessa.
Nurminen Sari, Ojala Anne 2020 Artikkeli Arto	Parempi arki yhdessä tehden. Kommunikoinnin apuvälinepalvelujen alueellinen kehittäminen.	Kehittämishanke	Puheterapeutti apuvälinelainaimosta. Pilotti-kunniksi valikoitu Sastamala, Tampere sekä Ylöjärvi	Tutkimus osoitti asiakkaiden hyötyneensä toteutuneesta pilotista. Käytäntöä toivottiin jatkettavaksi. Pilotti tuotti tavoiteltua porrasteisuutta kommunikoinnin apuvälinepalvelujen kierrätyksen toteutukseen.
Yliherva Anneli, Rantala Leena, Vakkila Ella, Ebeling Hanna, Gissler Mika, Parviainen Tarja, Moilanen Irma 2022. Artikkeli	Autismikirjon häiriön varhaiskuntoutuksen toteutuminen ja toimitus Suomessa – kysely vanhemmille	Kartoitustutkimus	41 Autismikirjon lasten vanhemmat.	Tutkimus osoitti, että lähes kaikki lapset olivat saaneet jotakin kuntoutusta. Yksilökuntoutuksena (95 %) sekä ryhmäkuntoutuksena.
Jansson-Verkasalo Eira, Lindblad Siiri, Vastamäki Essi, Eggers Kurt, Vanryckeghem Martine 2021 Artikkeli	Kiddycat- ja bigcat-itsearviointi-lomakkeiden suomennoton normatiiviset ja psykometriset ominaisuudet.	Arviointi tutkimusmenetelmä	86 alle kouluikäistä lasta. 109 aikuista, joista osa änkyttäviä.	Tutkimus osoitti, että änkyttävien lasten sekä aikuisten kommunikointiasenteet olivat merkittävästi kielteisemmät kuin sujuvasti puhuvien.

TAULUKKO 1. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen aineisto

6.2 Aineiston analyysi

Aineistot luettiin huolella läpi ja tekstistä poimittiin tutkimukseen sopivia alkuperäisilmaisuja, jotka tukivat tutkimuskysymyksiä. Alkuperäisilmaisut muotoiltiin pelkistettyyn ilmaisuun, poistamalla ilmaisusta epäolennainen osa pois. Pelkistetyt ilmaisut teemoitettiin, ilmaisun sopivan teeman alateemaksi. Alateemoja muodostui ilmaisusta kolme erillistä teemaa 1. Kielihaasteita varhaiskasvatuksessa 2. Kommunikoinnin tärkeys varhaiskasvatuksessa 3. AAC-menetelmät varhaiskasvatuksessa. Pääteemaksi muodostui AAC-menetelmät kielihaasteisten lasten kuntoutusmenetelmänä varhaiskasvatuksessa. (Tuomi ja Sarajärvi, 2017,112.) Alla taulukko 3.

ALKUPERÄIS ILMAISU	PELKISTETTY ILMAISU	ALATEEMA	PÄÄTEEMA
Kun lapsi on virittynyt havaitsemaan herkästi vaaraa eikä kykene ilmaisemaan emotionaalista hätäänsä sanallisesti, hän saattaa muita herkemmin turvautua toimimattomiin tunnesäätelykeinoihin, kuten puhumattomuuteen.	Lapsi, joka havaitsee vaaraa ei kykene ilmaisemaan hätäänsä sanallisesti. Hän turvautuu puhumattomuuteen.	KIELIHAASTEET VARHAISKASVATUKSESSA	AAC-MENETELMÄT KIELIHAASTEISTEN LASTEN KUNTOUTUS MENETELMÄNÄ VARHAISKASVATUKSESSA
Kommunikaatiovaikeuksien ja poikkeavan käyttäytymisen taustalla voi olla myös vaikea kehityksellinen kielihäiriö, kielellisesti painottunut monimuotoinen kehityshäiriö tai kehitysvamma.	Kommunikaatiovaikeuksien ja poikkeavan taustalla vaikea kehityksellinen kehityshäiriö tai kehitysvamma.		
Kielihäiriöiset joutuvat usein tekemään korjausaloitteita varmistaakseen kuulemansa, jos puhuja ei puhu hitaasti ja selkeästi	Kielihäiriöiset tekevät korjausaloitteita		
Änkytys on monesta syystä johtuva puhehäiriö, johon tulee puuttua.	Änkytykseen tulee puuttua		
Kielihaasteet näyttäytyvät yhä useammin maahanmuuttajataustaisilla lapsilla	Kielihaasteet maahanmuuttajalapsilla		
Autismikirjon diagnoosit lisääntyneet varhaiskasvatuksessa, tämä näkyy suuremmissa määrin maahanmuuttajataustaisilla lapsilla.	Autismikirjoja maahanmuuttajalapsilla	KOMMUNIKOINNIN TÄRKEYS VARHAISKASVATUKSESSA	
Kielitaidolla ei ole suurta merkitystä leikin etenemisen kannalta, vaikka ei-sanallista kommunikaatiota leikkijöiden välillä tapahtuisikaan koko ajan. Kehon elekieli ohjaa puhumatonta leikkiä.	Kehon kielellä kommunikointi		
Kommunikoinnin apuvälineiden merkitys tärkeässä asemassa kielihasteisten lasten kielenkehityksen tukemisessa.	Kommunikoinninpuvälineet tärkeä osa kielenkehitystä		
Varhainen puuttuminen tärkeässä osassa kommunikaatiotaitojen kehittymisen tukena.	Kommunikointihaasteiden varhainen tuki		
Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa toteutuu kommunikointitaitojen myötä.	Kommunikoinnilla osalliseksi		
Lapsen hyvinvoinnin yksi tärkeimmistä edellytyksistä on toimiva vuorovaikutus muiden kanssa.	Hyvinvoinnin edellytyksenä vuorovaikutus	AAC-MENETELMÄT VARHAISKASVATUKSESSA	
Oikein valituilla apuvälineillä mahdollistetaan lasten osallisuus hänelle merkityksellisiin toimintoihin ja toimintakykyyn muiden lailla	Osallisuuden tukemiseksi kommunikoinnin apuvälineet		
Kommunikaatiotaitojen kuntoutuksen varhainen puuttuminen on tärkeä osa lapsen kielihasteiden kuntoutuksessa	Kommunikoinninhaasteiden varhainen puuttuminen		
Terapeutti toimii varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä yhteistoimintaa hyödyntäen koko yhteisön hyväksi. Terapeutti on tällöin yleensä palkattu yhdeksi varhaiskasvatuksen työntekijäksi.	Varhaiskasvatukseen tulee lisätä terapeutista toimintatapaa kielihasteisten lasten tukemiseksi		
AAC- menetelmiä tulisi kehittää nykypäivän vaatimusten ja tarpeiden mukaisesti käyttäjien tarpeita ja nykypäivää vastaaviksi.	AAC-menetelmän nykypäivän mukaisiksi		
AAC-menetelmät suuressa merkityksessä esikoulun ikäisten parissa. Tutkimus osoittaa viestintätaitojen olevan välttämätön taito lapsen kehityksen kannalta. Lapsen, joilla on hankaluutta kommunikoida muiden kanssa, on heillä myös haasteita käyttäytymisessä. Varhaisessa vaiheessa käyttöön otettavat viestinnän apuvälineet kuten AAC- kuvakortit vahvistavat lapsen ymmärrystä ja sosiaalisia taitoja.	AAC-menetelmien merkitys esikouluikäisten parissa kommunikoinnin sujuvuuden tukemisessa.		
Apuvälinepalvelut ovat osa hoidon ja kuntoutuksen kokonaisuutta, ja niiden tulee perustua yksilölliseen hoito- ja kuntoutussuunnitelmaan. Älypuhelimet, tabletit, erilaiset sovellukset ja applikaatiot kuuluvat nykyisin kuntouttajien perustyövälineisiin sekä kotitalouksien arkikäyttöön.	AAC- menetelmät kehittyvän teknologian mukaisiksi.		
AAC- menetelmien käyttöönotto välitön apukeino kielihasteisten parissa	AAC- menetelmät välitön tuki		
AAC-menetelmien avulla lapsen ja kasvattajan välisen kommunikoinnin toimivuus	AAC-menetelmät kommunikoinnin tukena		

TAULUKKO 3. Esimerkki alkuperäisilmaisujen muuttamisesta pelkistettyyn ilmaisuun ja siitä muuttaminen alaluokkaan.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

7.1 Kielihaasteet varhaiskasvatuksessa

Yliherva, Rantala, Vakkila, Ebeling, Gissler, Parviainen, Moilanen (2022,17–18.) kuvaa tutkimukseen laaja-alaista autismikirjon häiriötä. Autismikirjon häiriöt näyttäytyvät sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa sekä kommunikoinnin vaikeudessa. Honko ja Mustonen (2020,523.) kirjoittamassa artikkelissa tuodaan esille monikielisyyden tukeminen, joka on nostettu esille myös uudistetussa varhaiskasvatus suunnitelmassa. Opetussuunnitelmaan on nostettu kielitietoisuus, joka käsitteenä on saanut alkunsa Britanniassa jo 1970 luvulla, kun katsottiin tarpeelliseksi tukea perheitä, jotka tulevat eri taustoista ja omaavat erilaisia kielihaasteita. Jokaiselle oma kieli on tärkeä osa omaa identiteettiä, siksi myös varhaiskasvatus on veloitettu tukemaan jokaisen lapsen kielen kehitystä ja oman identiteetin kasvua. Kasvattajat ovat lapsille kielellisiä malleja, joten heidän tulee kiinnittää huomiota omaan tapaan tuottaa puhetta. Puheen tulee olla selkeää, hidas tempoista ja painottua oikea oppisiin ilmaisiin. Jolma, Koivu-Jolma, Sarajuuri & Vanhala (2022) tekemä tutkimus osoittaa, että suurin osa Suomessa autismikirjon diagnoosin saaneista on maahanmuuttajataustaisia lapsia. Tutkimukseen poimittiin 455 autismikirjioon kuuluvaa lasta. Tutkimus osoittaa, että 9,2 % molemmat vanhemmat ovat suomesta, 76 % molemmat vanhemmat ovat ulkomaalaistaustaisia, 13,4 % toinen vanhemmista on ulkomaalaistaustainen, 1,4 % ei ole tarkkaa selvyyttä lapsen biologista vanhemmista.

7.2 Kommunikoinnin tärkeys varhaiskasvatuksessa

Laakso, Nylund, Kautto, Kanto ja Tolonen (2021, 3–4.) toimittamassa artikkelien koosteessa, esille nousee lapsen yhdeksi tärkeimmäksi tasapainoisen kehityksen osaksi kieli ja vuorovaikutus. Lasten leikkiessä ja pelatessa yhdessä muiden lasten kanssa, mielikuvitus antaa tilaa kokeilla uusia kielenkäyttötapoja, kulttuurisia malleja sekä lisää monipuolisia ja vaihtelevia sosiaalisia tilanteita. Artikkelin kuvaa parhaimmiksi kielenoppimisen leikeiksi leikit, jotka toteutetaan tutussa ympäristössä, jossa on jo aiemmin opittuja elementtejä, joka haastaa lasta uuden oppimiseen. Leikin ja kielen kehittyessä lapset ohjautuvat mielikuvitus ja sääntöleikkeihin, jotka entisestään kehittävät ja rikastuttavat sanavarastoa ja kehittävät kielen käyttötapoja. Sevón, Hautala, Hauta-kangas, Ranta, Merjovaara, Mustola & Alasuutari (2021, 114.) on tutkimuksessaan selvittänyt lasten osallisuutta varhaiskasvatuksessa. Vaikka lasten osallisuus on varhaiskasvatuksessa pedagogisen toiminnan keskeinen tavoite, on sen toteuttaminen käytännötasolla vaikeaa, varsinkin jos uusia toimintatapoja ei olla valmiita suunnittelemaan ja kokeilemaan. Varhaiskasvatuksen pedagogiikassa lasten osallisuuden tärkeimmät asiat ovat, että lasten sanallinen ja sanatonta ilmaisu huomioidaan, osoitetaan aitoa kiinnostusta lapsen esittämille kysymyksille, reagoidaan ja kannustetaan lapsia keskusteluun ja omiin ajatuksiin. Ylikörkkö (2022, 85–86.) on tutkinut lapsen osallisuutta opettajan välisessä kohtaamisessa. Ylikörkkö kuvaa hienosti lapsen ja opettajan välistä vuorovaikutustilannetta. Kun ryhmätilanteessa oli vain muutama lapsi, toteutui lapsien osallisuus, mutta kun tilanteeseen saapui useampi lapsi, muuttui tilanne rauhattomammaksi ja lapsien osallisuus kaventui, lisäksi oli havaittavissa, miten silloin myös opettaja sivuutti tiedostamattaan lapsien osallistamisen ja näin myös lapset sivuuttivat opettajan tekemät aloitteet. Paavola, Lukkari, Laakso & Saalasti (2021,43) tuo artikkelissaan esille, lapsen ollessa kahden vuoden ikäinen hänellä tulisi olla kehittyneenä jo sellainen ymmärryksen taso, joka

mahdollistaa sanayhdisteiden käytön ja jos lapsen kehitys kulkee toivotulla tavalla, tulisi hänellä olla kolmeen ikävuoteen mennessä taito hallita puheessaan syntaktisten rakenteiden käyttö niin että puhe olisi lähes täysin ymmärrettävää. Yliherva, Rantala, Vakkila, Ebeling, Gissler, Parviainen, Moilanen (2022,17.) nostaa artikkelissa esille varhaiskuntoutuksen tärkeyden. Kun varhaiskuntoutus aloitetaan nimensä mukaisesti varhaisessa vaiheessa tuo se helpotusta autismilapsen haastavaan käyttäytymiseen, joka tuo lohtua vanhempien kokemaan stressiin ja huoleen lapsesta.

7.3 AAC-menetelmät varhaiskasvatuksessa

Heinijoki, Lautamo & Vuoskosken tuottamassa (2022, 50.) kirjoituksessa tuodaan esille varhaiskasvatuksen ja kuntoutuksen murrosvaiheessa olevaa kuntoutuksen ja kasvatuksen yhteistoimintaa. Kirjoituksessa nostetaan esille kuntoutuksen lisäämistä varhaiskasvatus työhön. Varhaiskasvatus työtä voisi kehittää palkkaamalla varhaiskasvatus ryhmään yhdeksi vastuulliseksi työntekijäksi terapeutin, joka toisi varhaiskasvatus työhön omaa terapeuttista toimintatapaa, joka tukisi varhaiskasvatuksessa olevien lasten kasvua ja kuntoutusta yhdessä laadukasta varhaiskasvatusta. Tigerstedt, Paavilainen & Lindevall (2022, 9–10.) kuvaa työssään ICF lasten kuntoutuksen tutkimuksellista kehittämishanketta. Tämän hankkeen myötä lapsen kuntoutus pyritään saamaan yksilöllisemmäksi kuntoutukseksi, huomioiden lapsen tarpeiden mukainen kuntoutuksen suunnittelu ja toteutus. Lapsen kuntoutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa ovat yhteistyössä lapsen lähipiiriin kuuluvat tahot, kuten varhaiskasvatus/koulu, näin lapsi saa yhteisesti sovittujen tavoitteiden ja keinojen mukaista kuntoutusta, kaikissa toimintaympäristöissä. Yliherva, Rantala, Vakkila, Ebeling, Gissler, Parviainen, Moilanen (2022,21.) tutkimus tuo esille kuntoutuksen järjestämisen. Suomessa pääsääntöisesti molemmat vanhemmat käyvät työssä päiväsaikaan, joten kuntoutukseen osallistuminen on haastavaa. Tutkimus tuo esille vanhempien ja kuntoutusta tuottavien tahojen yhteistyön tärkeyden, jotta annettuja kuntoutus ohjeita voitaisiin toteuttaa lapsen jokapäiväisissä toiminnoissa niin kotona kuin varhaiskasvatuksessa. Numminen & Ojala (2020,33.) tuo esille kommunikoinnin apuvälineiden merkitystä. Apuvälineiden tarkoituksena on tukea kuntoutusta, ylläpitää ja parantaa kuntoutujan toimintakykyä pärjätäkseen arjen toiminnoissa sekä ehkäistä toimintakyvyn alentumista apuvälineiden avulla. Numminen & Ojala ovat tutkimuksessaan havainneet digitaalisten laitteiden lisääntymisen viimeisten vuosien aikana. Digitaaliset laitteet ovat nykypäivää ja sisältävät ohjelmia, jotka kehittävät lasten kieltä, sosiaalisia taitoja, äänen sävyjä, ilmaisua, äänen käyttöä sekä dialogia harjoitteita. Numminen ja Ojala kuvaavat työssään apuvälineistön kehittymistä. Nykyteknologia mahdollistaa sen, että apuvälineet ovat saatavilla nykyisin myös älypuheliiniin, tabletteihin sekä saatavilla on erilaisia sovelluksia ja applikaatioita kuntoutujien arki käyttöön. Pilottihankkeen tavoitteena oli kehittää kommunikoinnin apuvälinepalvelujen saavutettavuutta ja palveluiden oikea-aikaisuutta sekä lisätä apuvälinekeskuksen varastossa olevien kommunikoinnin apuvälineiden aktiivista käyttöä ja kierrätystä. Numminen & Ojala nostavat esille myös, että kommunikoinnin apuvälineet ovat kokeneet merkittävän murroksen teknologisenkehityksen myötä, niin sanotun kuluttajavälineistön on saanut käytettäväkseen sovelluksia myös apuväline tarpeisiin. Myös ammatillinen osaaminen apuvälineiden osalta on laajentunut. Älypuhelimet, tabletit, erilaiset sovellukset ja applikaatiot kuuluvat nykyisin kuntouttajien perustyövälineisiin sekä kotitalouksien arkikäyttöön. Yliherva, Rantala, Vakkila,

Ebeling, Gissler, Parviainen, Moilanen (2022,17–18.) tuottamassa artikkelissa nostetaan esille kommunikaatiotaitojen kuntoutuksen varhaista puuttumista. Autismilapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa, on AAC- menetelmän käyttöönotto välitön apukeino, jolla mahdollisestaan lapsen ja kasvattajan välisen kommunikoinnin toimivuus. Varhaisessa vaiheessa käyttöön otettu yhteinen kommunikoinnin apuväline, luo turvaa lapselle ja vahvistaa tunnetta tulla ymmärretyksi.

Hanline, Dennis, Warren (2018, 231.) tuo esille tutkimuksessaan AAC-menetelmän merkitystä esi-koulun ikäisten parissa. Tutkimus osoittaa viestintätaitojen olevan välttämätön taito lapsen kehityksen kannalta. Lapset, joilla on hankaluutta kommunikoida muiden kanssa, on heillä myös haasteita käyttäytymisessä. Varhaisessa vaiheessa käyttöön otettavat viestinnän apuvälineet kuten AAC-kuva-kortit vahvistavat lapsen ymmärrystä ja sosiaalisia taitoja. Tutkimuksessa tuodaan hyvin esille AAC-menetelmän merkitystä pienten lasten kommunikointitaitojen kehittymisen helpottamiseksi. Jotta AAC-menetelmää hyödynnettäisiin varhaiskasvatuksessa, sen toivomalla tavalla, tulee kaikkien kasvattajien saada riittävä koulutus sen käyttöön. Riittävän koulutuksen puute on juuri se ongelma, joka estää AAC-menetelmän tehokkaamman käytön varhaiskasvatuksessa. Tutkimus perään kuuluttaa, että AAC-menetelmää tulee käyttää johdonmukaisesti, sitoutua käytäntöön, toteuttaa yhteistyössä koko tiimin kesken ja tavoitella tiettyä tulosta lapsen kommunikoinnin kehittämisessä. Varhaiskasvatuksessa AAC-menetelmän käyttöönoton esteenä on asianmukaisen koulutuksen riittämättömyys, koulutukseen kuluvan ajan löytäminen sekä riittävän tuen ja lisäkoulutuksen saanti AAC-menetelmän käytössä. Lundälv, Derbring, Heimann Mühlenbock, Brännström, Farre, Nordberg (2014,93.) tuo tutkimuksessaan esille AAC-menetelmien kehittämistarvetta. Lundälv ym. ovat sitä mieltä niin kuin Nurminen ja Ojala (2020) että AAC-menetelmiä tulisi kehittää nykypäivän vaatimusten ja tarpeiden mukaisesti käyttäjien tarpeita ja nykypäivää vastaaviksi. Nykypäivänä käytössä ovat erilaiset teknologia laitteet, älypuhelimet, tabletit sovellukset sekä erilaiset applikaatiot sekä muu virtuaalinen laitteisto, jotka edistävät AAC-menetelmien nykyaikaisen käytön.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli löytää vastauksia tutkimuskysymyksiini.

Miten kielihaasteet näkyvät varhaiskasvatuksen vuorovaikutuksessa?

Miten kuntoutus ja AAC-menetelmät näkyvät varhaiskasvatuksessa?

Halusin selvittää kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla AAC-menetelmien merkitystä varhaiskasvatuksessa ja tuoda esille mikä hyöty AAC-menetelmillä on ennen kaikkea kielihaasteisten lasten parissa toimimiselle. Kuvailevakirjallisuus katsaus oli tähän tutkimustyöhön sopiva tutkimusmenetelmä. Saatujen aineistojen myötä vahvistui AAC-menetelmien merkitys kielihaasteisten lasten kielen ja kommunikoinnin tukemistyössä.

Kun oppimisympäristö on kielirikasta ja havainnollistettu yksinkertaisin kuvin ja sanoin, on sen päälle helpompi lähteä rakentamaan sanoja ja lauseita näin vahvistetaan kieltä kuvien, eleiden ja toiminnan kautta, puhutuksi kieleksi. Kielihaasteisten lasten tulee saada opetella rauhassa kieltä ja mahdollistaa se, että vuorovaikutus toteutuu. Tulee turvata, että jokaisella lapsella on mahdollisuus harjoitella rauhallisessa ja turvallisessa ympäristössä opittavaa kieltä ilman suorituspaineita.

Tähän tutkimukseen valikoitui 17 tutkimusta, jotka tukivat opinnäytetyötäni.

Jaoin tutkimukset sisällön perusteella kolmeen teemaan.

1. Kielihaasteet varhaiskasvatuksessa
2. Kommunikoinnin tärkeys varhaiskasvatuksessa
3. AAC-menetelmät varhaiskasvatuksessa

Kielihaasteet ovat lisääntyneet varhaiskasvatuksessa monista eri syistä viimeisten vuosien aikana ja lapsi materiaali on muuttunut haasteellisemmaksi, johon varhaiskasvatuksen on vastattava. Yhtenä yleisimpänä syynä on maahanmuuttajataustaisten lasten lisääntyminen. Maahanmuuttajalapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa, tulee kasvattajan turvautua moniin mahdollisiin kommunikoinnin apuvälineisiin, pääsääntöisesti elekieleen ja kuvakommunikointiin, koska yhteistä kieltä huoltajien kanssa ei ole ja on asioita, jotka tulee selvittää jo ensimmäisen hoitopäivän alkaessa, kuten lapsen allergiat, hoitoajat, yhteistiedot, lääkitykset, kenelle lapsen saa luovuttaa sekä muut hoidon kannalta tärkeät asiat. Honko ja Mustonen (2020) muistuttaa tutkimuksessaan opetus suunnitelman mukaisesta kielitietoisuudesta, jolla tuetaan monikielellisiä perheitä. Maahanmuuttajataustaisilla lapsilla ei ole varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa yhteistä kieltä muiden varhaiskasvatuksessa olevien kanssa, joten he tarvitsevat tukea ja ohjausta enemmän, varsinkin hoidon alkuvaiheessa.

Viimeisten vuosien aikana varhaiskasvatuksessa on lisääntynyt autismikirjon diagnoosit. Jolma, Koivu-Jolma, Sarajuuri & Vanhala (2022) tekemä tutkimus osoittaa, että autismikirjon diagnoosin saaneita lapsista suurimmalla osalla on ulkomaalaistaustaisuus. Tämä näkyy varhaiskasvatuksessa, usealla maahanmuuttajataustaisella lapsella on hoidon aloittaessa autismikirjon diagnoosi tai sitä lähdetään tutkimaan. Heinijoki, Lautamo & Vuoskosken tuottama (2022) tutkimus nosti esille kuntoutuksen ja varhaiskasvatuksen yhteistyön lisäämistä ja näin voitaisiin yhteistyöllä paremmin tukea varhaiskasvatuksessa olevien lapsien tilannetta. Tigerstedt, Paavilainen & Lindevall (2022) ICF lasten

kuntoutuksen kehittämishanke ehdottaa tutkimuksessaan yhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa. Ehdotus kuulostaa hyvältä ja ajatuksen tasolla toimivalta, mutta kummankaan tahon tämänhetkiset resurssit eivät riitä tämän kaltaisen yhteistyön aloittamiseen. Varhaiskasvatuslaki edellyttää, että kaikki lapset ovat varhaiskasvatuslain myötä oikeutettuja saamaan kieleen tai kulttuuriin katsomatta yhtä laadukasta ja tasavertaista varhaiskasvatuspalvelua, kuin kuka tahansa varhaiskasvatuksessa oleva lapsi, mutta mistä saamme lisäresursseja tämän lain toteuttamiseen?

Kommunikointi on tärkeä osa varhaiskasvatustoimintaa. Jokaisen lapsen tulee kielihaasteistaan huolimatta saada olla osallisena ja tuoda omia ajatuksiaan esille. Itse varhaiskasvattajana koen tärkeänä sen, että joka päivä lapsien kanssa ollaan vuorovaikutuksessa ja keskustellaan päivän tapahtumista yhdessä. Varhaiskasvatus työssä tulee pyrkiä löytämään ne AAC-menetelmät, joilla jokaisen lapsen kanssa voidaan toteuttaa jonkin asteinen vuoropuhelu ja antaa lapselle tunne, että häntä kuunnellaan ja hänen ajatuksensa ovat tärkeitä. Varhaiskasvatuksessa on monia kielen ja kommunikoinnin harjoituspelejä, jotka rikastuttavat sanavarastoa ja kehittävät tapaa oikeaoppiseen ilmaisuun. AAC-kuvakortti pelien avulla voidaan kommunikoida asettamalla kuvia oikeaoppiseen riviin, näin voidaan keskustella lapsen kanssa hänelle tärkeitä asioita. Ylikörkkö (2022) tutkimus lapsen ja kasvattajan välisestä kohtaamisesta toi juuri sitä tietoa esille minkä itsekin olen havainnut. Kun lapsiryhmä on pieni, kehittyy lapsen ja kasvattajan välille ainutlaatuinen suhde, jossa molempien on hyvä olla. Lapsen ollessa vuorovaikutuksessa pienemmässä ryhmässä muiden lasten ja kasvattajan kanssa, vahvistuu hänellä rohkeus harjoitella omia puhe taitojaan turvallisessa ympäristössä, missä kukaan ei naura eikä arvostele väärin mennyttä suoristusta. Laakso, Nylund, Kautto, Kanto ja Tolonen (2021, 3–4.) Kun lapsi kokee leikki ja oppimisympäristön turvalliseksi haastaa se lasta mielikuvitukseen ja antaa rohkeutta kokeilla uusia kielenharjoitteita sekä tutustumisen uusiin sosiaalisiin vuorovaikutus tilanteisiin. Kun varhaiskasvatuksen oppimis- ja leikkiympäristö luodaan leikkiin innostavana, mahdollistaa se lasta monipuolisiin leikkeihin ja sitä kautta leikissä muiden kanssa oppii hän uusia käsitteitä ja puheen tuottamista.

AAC-menetelmät kommunikoinnin apuvälineenä on vastaus moniin kielen -ja kommunikoinnin haasteisiin. Tutkimukset osoittavat vahvasti, että AAC-menetelmä mahdollistaa sen, että kaikki lapset kielihaasteistaan huolimatta tulisivat kuulluksi, nähdyksi ja huomioiduksi sekä osallisiksi jokapäiväisissä arjen toiminnoissa. AAC-menetelmä katsotaan yhdeksi vaikuttavimmista puheen ja kommunikoinnin apuvälineenä. Siksi onkin tärkeää hyödyntää AAC-menetelmiä varhaiskasvatuksen jokapäiväisissä toiminnoissa siten että kaikki kasvattajat käyttäisivät asioista ja esineistä samoja käsitteitä ja vasta useiden toistojen jälkeen, kun peruskäsitteet ovat hallussa, rikastutetaan kieltä ja käsitteitä uusien käsitteiden avulla. Numminen & Ojala (2020,33.) tuovat artikkelissaan esille kommunikoinnin apuvälineiden merkitystä. Varhaiskasvatuksessa hyödynnetään päivittäin AAC-kuvakommunikaatiota helpottaaksemme lapsen ja kasvattajan välistä vuorovaikutusta. Numminen ja Ojala tuovat esille myös AAC-menetelmien digitalistumisen. On hienoa, että AAC-menetelmiä siirretään digitaaliseen muotoon, sillä se on nykypäivää ja vahvasti jo myös pienten lasten saatavilla, jopa varhaiskasvatuksessa tablettien peli ohjelmissa, joita käytetään lasten pedagogisissa toiminnoissamme, jotka kehittävät lasten kieltä, sosiaalisia taitoja, äänen sävyjä, ilmaisu, äänen käyttöä sekä vuoropuhelu harjoitteita.

Jatkotutkimusaiheena olisi mielekästä tehdä tietynlainen toiminnallinen tutkimus lapsiryhmässä, jossa on aktiivisesti käytössä AAC-menetelmät. Viettäisin aikaa lapsiryhmissä ja testaisin, miten AAC-kuvakortit toimisivat ilman puhuttua kieltä. Olisi kiva tehdä havaintoja, miten lapset suhtautuisivat minuun ja miten minä toimin kasvattajana, jos se kielihaaste olisikin minulla ja minä kommunikoin kuvien avulla.

8.1 LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Kun tieteellinen tutkimus toteutetaan hyvän tieteellisen käytännön vaatimalla tavalla, on tutkimus eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa sekä tulokset uskottavia. Hyvä tieteellinen tutkimus edellyttää tarkkuutta ja huolellisuutta sekä muiden tutkijoiden kunnioitusta ja oikeaoppista viittausta heidän julkaisuihinsa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013, 6–7). Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden arviointi on prosessi, joka tapahtuu kaikissa tutkimuksen eri vaiheissa. Tieteellistä tutkimusta tehdessä tulee kaikissa vaiheissa noudattaa eettistä avoimuutta, rehellisyyttä ja tarkkuutta. (Kananen 2017, 174.) Opinnäytetyössäni ei käsitellä arkaluontoista eikä salassa pidettävää tutkimusmateriaalia, tutkimuksessa käytettyyn materiaaliin on jokaisella pääsy mahdollisuus. Luotettavuus todentuu, kun tutkimusaineistoa raportoidaan tarkasti ja täsmällisesti tutkimukseen liittyen. (Vilka 2015, 158–159.) Opinnäytetyö on prosessi, joka edellyttää eettisyyttä ja luotettavuutta. Opinnäytetyön vaiheet ja menetelmät tulee tuoda työssä esille luotettavuuden tuomiseksi. Työssä tulee noudattaa eettisiä ohjeita sekä kirjoittamistyylin tulee olla tieteellistä. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 211.)

Koko tutkimusprosessin ajan tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Jo tutkimusaiheen valinta, osoittaa eettistä ajattelua, jossa tulee toteutua ihmisarvon kunnioitus. Työn tulee edetä ohjeiden mukaisesti niin, ettei työssä ole plagiointia eikä tutkimuksessa hyödynnettyjä jo tutkittuja aineistoja vääristetä. Kuvailuva kirjallisuuskatsaus koostuu materiaalista joka, on laadultaan, luotettavuudeltaan ja pätevydeltään soveltuvaa opinnäytetyön tekemiseen. Lähdemerkinnöissä tulee huomioida tarkkuus ja paikkansa pitävyys, jotta lukija voi halutessaan palata aineistoon ja tarkistaa asian oikeellisuus. Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena ei ole kiistellä haetun aineiston ja tutkijan mielipiteiden välillä, vaan tavoitteena on analysoida ja teemoitella analysoitavaksi valikoitunut aineisto siten, että se vastaa esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Asianmukainen viittaaminen tutkimusmateriaalin lähteisiin antaa kuvan tutkimuksen laadusta ja tieteellisyydestä. (Vilka 2015, 134–135.)

LÄHTEET

- Ahonen, Liisa 2017. Haastavat kasvatustilanteet. Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. <https://www.puhejakieli.fi/sites/puhejakieli.fi/files/kielileikkijapelillisuus2021open.pdf>. Viitattu 21.12.2022.
- Ahonen, Liisa 2015. Varhaiskasvattajan toiminta päiväkodin haastavissa kasvatustilanteissa. Tampereen yliopisto. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98158/978-951-44-9971-5.pdf?sequence=1>. Viitattu 21.12.2022.
- Hakamo, Maija-Leena 2011. Puhekuplia. Lapsen puheen ja kielellisen tietoisuuden kehittäminen. Saarijärvi: Lasten keskus.
- Hanline Mary Frances, Dennis Lindsa & Warren Amy W. 2018. The Outcomes of Professional Development on AAC Use in Preschool Classrooms. <https://tats.ucf.edu/wp-content/uploads/sites/32/2018/10/Outcomes-of-PD-Meld.pdf>. Viitattu 15.01.2023.
- Heinijoki, Hennariikka, Tiina, Lautamo & Pirjo, Vuoskoski 2022. Käsitteitä yhteistoimijuudesta varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä. <https://journal.fi/jecer/article/view/115433/68172>. Viitattu 10.01.2023.
- Huuhtanen, Kristina 2011. Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiomenetelmät Suomessa. Kouvolaa: Kehitysvammaliitto.
- Honko, Mari & Mustonen, Sanna 2020. Miten monikielisyys ja kielitietoiset toimintatavat koetaan varhaiskasvatuksessa? <https://journal.fi/jecer/article/view/114145/67344>. Viitattu 18.01.2023.
- Jansson-Verkasalo, Eira, Lindblad, Siiri, Vastamäki, Essi, Eggers, Kurt & Vanryckeghem, Martine 2021. KiddyCAT- ja BigCAT-itsearviointi-lomakkeiden suomennosten normatiiviset ja psykometriset ominaisuudet <https://journal.fi/pk/article/view/112563/66135>. Viitattu 21.01.2023.
- Jolma, Mirjami, Koivu-Jolma, Mikko, Sarajuuri, Anne & Vanhala, Raija 2022. Maahanmuuttajien lapsilla on Suomessa paljon vaikeita autismikirjon häiriöitä <https://www-laakarilehti-fi.ezproxy.savonia.fi/tieteessa/alkuperaistutkimukset/maahanmuuttajien-lapsilla-on-suomessa-paljon-vaikeita-autismikirjon-hairioita/>. Viitattu 19.01.2023.
- Kananen, Jorma 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja.
- Kangasniemi, Mari, Utriainen, Kati, Ahonen, Sanna-Mari, Pietilä, Anna-Maija, Jääskeläinen, Petri & Liikanen, Eeva 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. Hoitotiede 25.
- Kankkunen, Päivi & Vehviläinen-Julkunen, Katri 2013. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: Sanoma Pro.
- Keltikangas-Järvinen, Liisa 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.
- Ketonen, Ritva, Launonen, Kaisa, Ikonen, Alisa, Salmi, Paula, Palmroth, Anne, Röman, Marjatta & Mattinen, Aino. 2014. Kieli ja viestintä. Joko se puhuu? Jyväskylä: PS-kustannus.
- Laakso, Minna, Nylund, Annette, Kautto, Anna, Kanto, Laura & Tolonen, Anna-Kaisa 2021. Kieli, leikki ja pelillisuus <https://www.puhejakieli.fi/sites/puhejakieli.fi/files/kielileikkijapelillisuus2021open.pdf>. Viitattu 10.01.2023.

Lundälv, Mats, Derbring, Sandra, Heimann Muhelenbook, Katarina, Brännström, Annika, Farre, Bengt & Nordberg, Lars 2014. Inclusive AAC: Multi-modal and multilingual language support for all. <https://web-s-ebscohost-com.ezproxy.savonia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=12&sid=cdb7b228-9d18-4e44-a8b7-f1d1ff7d84b2%40redis>. Viitattu 21.01.2023.

Lyytinen, Paula 2014. Kielen kehityksen varhaisvaiheet. Joko se puhuu? Jyväskylä: PS-kustannus.

Merikoski, Hannele & Pihlaja, Päivi 2018. Puheen ja kielen kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Niela-Vilén, Hannakaisa & Hamari, Lotta 2016. Kirjallisuuskatsauksen vaiheet. Teoksessa Stolt, Minna, Axelin, Anna & Suhonen, Riitta (toim.) Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Turun yliopisto: Hoitotieteen laitoksen julkaisuja, tutkimuksia ja raportteja, 24–25.

Numminen, Sari & Ojala, Anne 2020. Parempi arki yhdessä tehden. Kommunikoinnin apuvälinepalvelujen alueellinen kehittäminen. <https://journal.fi/kuntoutus/article/view/100165/57731>. Viitattu 21.01.2023.

Nurmilaakso, Marja & Välimäki, Anna-Leena 2011. Lapsi ja kieli. Helsinki: Unigrafia Oy.

Opetushallitus 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022>. Viitattu 1.10.2022.

Opetushallitus 2022. Kielten rikas maailma materiaali. Verkkojulkaisu. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kielten-rikas-maailma-materiaali>. Viitattu 21.1.2022.

Paavola Satu, Lukkari Eerika, Laakso Minna & Saalasti Satu 2021. Lasten kielellisen ymmärtämisen arviointi ja harjoittaminen virtuaaliympäristössä. <https://www.puhejakieli.fi/sites/puhejakieli.fi/files/kielileikkijapelillisuus2021open.pdf>. Viitattu 28.01.2023.

Papu.net 2022. Puhetta tukeva ja korvaava kommunikointi eli AAC. <https://papunet.net/tietoa/puhetta-korvaava-kommunikointi-eli-aac>. Viitattu 22.11.2022.

Peda.Net. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. https://peda.net/petajavesi/varhaiskasvatus/vasu-2017-pohja/1/1-2/pv#_ftn4. Viitattu 1.10.2022.

Punna, Terhi 2022. Kun lapsi puhuu vain kotona: valikoivan puhumattomuuden hoito <https://www-laakarilehti-fi.ezproxy.savonia.fi/lehdet/15-16-2022/kun-lapsi-puhuu-vain-kotona-valikoivan-puhumattomuuden-hoito/>. Viitattu 19.01.2023.

Salmenlinna Inkeri 2020. Väitöskirja. Kielihäiriöisten lasten korjausaloitteet puheterapia- ja leikkivuo-rovaikutuksessa. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/318191/KIELIH%c3%84I.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 26.01.2023.

Sevón, Eija, Hautala, Paula, Hautakangas, Merja, Ranta, Minna, Merjovaara, Olli, Mustola, Mar-leena & Alasuutari, Maarit 2021. Lasten osallisuuden jännitteet varhaiskasvatuksessa. <https://journal.fi/jecer/article/view/114152/67351>. Viitattu 21.01.2023

Siiskonen, Tiina, Aro, Tuija, Ahonen, Timo & Ritva, Ketonen 2014. Joko se puhuu? Jyväskylä: PS-kustannus.

Sosiaali- ja terveysministeriö. Palvelut perheille. <https://stm.fi/palvelut-perheille>. Viitattu 31.08.2022.

Tigerstedt, Helena, Paavilainen, Elisa & Lindevall, Pia 2022. Kuntoutusta kehittämässä https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/341112/Kuntoutustakehittamassa31_saavutettava.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 19.01.2023.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2013. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot/HTK-ohje-2012>. Viitattu 2.10.2022.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Verkkojulkaisu. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/9452548>. Viitattu 23.1.2023.

Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>. Viitattu 2.10.2022.

Vilkka, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Yliherva, Anneli, Rantala, Leena, Vakkila, Ella, Ebeling, Hanna, Gissler, Mika, Parviainen, Tarja & Moilanen, Irma 2022. Autismikirjon häiriön varhaiskuntoutuksen toteutuminen ja toimivuus suomessa – kysely vanhemmille. <https://journal-fi.ezproxy.savonia.fi/kuntoutus/article/view/120021/71387>. Viitattu 18.01.2023.

Ylikörkkö, Enni-Mari 2022. Lapsen osallisuuden tilan muotoutuminen lapsen ja opettajan välisissä kohtaamisissa. <https://journal.fi/jecer/article/view/115435/68173>. Viitattu 21.01.2023.